

6 בפברואר 2011

לכבוד:

השר גדעון סער
משרד החינוך
ירושלים

דחוף

שלום רב,

הנדון: תכנית פרטית בביה"ס הממלכתי היסודי 'ברנר' שבגבעתיים

1. אני פונה אליך על מנת שתפעל למניעת פתיחתה של תכנית העשרה פרטית לתלמידי כיתות א' בביה"ס היסודי הממלכתי ברנר שבגבעתיים (להלן – **בית הספר**), במסגרתה נגבים תשלומים באופן העולה על המותר בחוק ובתקנות ונעשה מיון וסינון של תלמידים המבקשים להתקבל לתכנית. פעולות אלו נעשות שלא כדין, פוגעות בעקרון השוויון בין תלמידים במערכת החינוך הציבורית ומנוגדות למדיניות שמקדם משרד החינוך בימים אלו ממש, בנוגע למיון וסינון בבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים. כן נבקש להנחות את אנשי משרדך להבהיר ולחדד לכלל בתי הספר בארץ את האיסור לגבות כספים פרטיים שלא בהתאם לפרוצדורות הקבועות בחוק ובתקנות ואת האיסור לסנן ולמיינ באמצעות העמדת תנאים וביצוע מבחנים שלא כדין, כמו גם לוודא כי איסור זה נאכף.

2. לאחרונה נודע לנו, כי בבית הספר החלו ברישום ל"תכנית מדעים וטבע" לתלמידי כיתות א' לשנת הלימודים הקרובה (להלן – **תכנית המדעים**). ככל הידוע לנו זוהי השנה השנייה שבה מקיים ביה"ס תכנית מדעים וטבע אשר משווקת על ידו, ומופעלת על ידי אנשי הסגל שלו. למיטב ידיעתנו ביה"ס ברנר אינו היחיד בעיר גבעתיים המקיים תכנית דומה¹.

3. לפתיחתה של הרשמה לתכנית המדעים התוודענו באמצעות מודעה שפורסמה בעיתון המקומי של הערים רמת גן וגבעתיים (מצ"ב). מן המודעה עולה, כי התכנית הוקמה בשיתוף ביה"ס, עיריית גבעתיים ומשרד החינוך. כן עולה ממנה, כי הלומדים בתכנית יזכו לקבל תכנים נוספים על אלו שמקבלים שאר תלמידי כיתות א' בביה"ס, ובמסגרת יום לימודים ארוך. המודעה מציינת, כי הלימודים בתכנית כרוכים בתשלום ומותנים בתנאי קבלה.

¹ תכנית דומה קיימת גם בביה"ס היסודי בן גוריון.

4. בבדיקה נוספת שערכנו נודע לנו, כי שכר הלימוד **החודשי** עבור השתתפות בתכנית עומד על 1100 ש"ח, וכי על התלמידים להיבחן על ידי ועדת קבלה כתנאי להשתתפות בתכנית.
5. תכנית המדעים ניתנת לתלמידים החל מהשעה 12:00 **ובמקביל** לתכנית הלימודים הנוספת (להלן - **תל"ן**) הניתנת לחלק מתלמידי בביה"ס. לפיכך, תכנית המדעים **אינה** מוגדרת כתל"ן ובכל מקרה אינה עומדת בתנאיו.
6. נראה, כי התכנית אף אינה עונה להגדרת שירות הנרכש באמצעות 'תשלומים מרצון' הקבוע בס' 5 לחוזר מנכ"ל תשס"ג/ג3(א) שכותרתו "תשלומי הורים", שכן עלויותיה גבוהות במידה ניכרת מהסכומים המותרים בגבייה, ושנקבעו בחוזר מנכ"ל תשע"א-3.11.1 שכותרתו "תשלומי הורים לשנה"ל תשע"א"².
7. על מיון וסינון באמצעות מבחנים והערכות חל איסור שנקבע בחוזר מנכ"ל מיוחד ד' תשנ"ו, הקובע בס' 3 שכותרתו "המדיניות הכוללת בדבר מבחנים והערכות בבית הספר היסודי":
- "א. מבחנים חיצוניים (ארצי, מחוזי או כל גורם אחר)
- 1) אין לקיים מבחנים חיצוניים עד כיתה ג'.
- 2) במיוחד אין לקיים מבחני מיון בגנים או לקראת כיתה א'.
- "....
8. על אף שהתכנית מתקיימת בשעות שלאחר תום יום הלימודים הרשמי, ביה"ס הוא המפרסם ומשווק את התכנית בקרב ההורים של תלמידי כיתות א', והוא אף מרכז ומפעיל את התכנית. כך למשל, הצוות המרכז את התכנית כמו גם ועדת הקבלה לתכנית מורכבים מסגל ביה"ס ובכללם היועצת החינוכית שלו. לפיכך, מדובר בתכנית של ביה"ס, וכאמור, מבחנים והערכות לצורך התאמה לתכנית ביה"ס, אסורים.
9. אם כן, הן גביית סכומי כסף גבוהים כל כך והן התניית תנאים לקבלה למסלול מיוחד במסגרת ביי"ס יסודי ממלכתי מנוגדות לתנאים, למגבלות ולפרוצדורות לעניין גביית תשלומי הורים כפי שנקבעו בחוק חינוך ממלכתי, התשי"ג-1953, בחוק לימוד חובה, התשי"ט-1949, בתקנות שתוקנו מכוחם ובחוזרי מנכ"ל משרד החינוך.
10. ביה"ס ברנר הינו בית ספר ממלכתי וציבורי, ועל תשתיותיו ומשאביו – הפיסיים, הכלכליים והאנושיים - להתחלק באופן שוויוני בין כלל תלמידיו. הפעלת תכנית כגון זו בה עסקינן מהווה הפרטה של מערכת החינוך הציבורי, תוך שימוש מפלה במשאביה להנאתם של מספר מצומצם של ילדים ובני משפחותיהם. בהשאלה מתחום הבריאות,

² סכום המוגבל ל-250 ש"ח לשנה לתלמיד בית ספר יסודי.

שרות נוסף המשווך ומקודם על ידי המערכת הציבורית, על חשבון המשאבים הציבוריים המתוקצבים על ידי המדינה (כדוגמת הסגל והתשתיות), ואפילו הוא ניתן לאחר שעות הלימודים ובמימון פרטי, מהווה מעין שר"פ שכידוע, נאסר (ר' בג"ץ 4253/02 קרייטי נ' היועמ"ש (טרם פורסם, פסק דין מיום 17.3.09).

11. פתיחת תכנית מיוחדת לבעלי יכולת כספית מפלה את תלמידי כיתות א' האחרים שיתכן וחלק מהם מעוניינים ליהנות מן התכנים הנוספים שמציעה תכנית זו לתלמידיה, אולם יד הוריהם אינה משגת לשלם סכומי עתק בגובה 11,000 ₪ בשנה³. התניית כניסה לתכנית בתנאי קבלה מהווה אף היא כלי מסנן ומדיר על רקע סוציו-אקונומי של ילדים משכבות שונות באוכלוסייה, והיא מנוגדת לרוח החוקים בתחום החינוך. דבר זה נלמד אף ממדיניות משרד החינוך בכל הנוגע למיונים בכניסה לבתי ספר מוכרים שאינם רשמיים, קל וחומר ככל שהדבר נוגע למיונים במסגרת מערכת החינוך הממלכתי⁴.

12. פרקטיקה פסולה זו יוצרת בפועל שתי מערכות חינוך במסגרת החינוך הציבורי, ומקבעת את הריבוד החברתי-כלכלי הקיים במקום להיאבק בו ולהעניק לכל ילד הזדמנויות שוות לחינוך ולהתפתחות, במנותק מן המעמד הסוציו-אקונומי של הוריו ובניגוד מובהק למטרתה של מערכת החינוך הציבורי כפי שנקבעה בסעיף 2(8) לחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953 - להעניק "שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה...". זהו אחד מתפקידיה המרכזיים של מערכת החינוך הציבורית, תפקיד שהיא מועלת בו, בין השאר, באמצעות קידום של תכניות ומסלולים כדוגמת זו בה עסקינן, ולמצער על ידי אי אכיפה של האיסורים על כך.

13. יתר על כן, עסקינן בילדים רכים בשנים אשר נאלצים לעבור הליך מיון וסינון הקובע מי מהם 'ראוי' ו'מתאים' למסלול מיוחד ונחשק, וגם בכך יש טעם חמור לפגם, כאשר הדבר אף עלול לגרום להשפלתם ולפגיעה בתחושת הערך העצמי שלהם כבני אדם.

14. בהזדמנות זו נבקש לציין, כי ההיתר לרכישת 'שירותים מרצון' על ידי הורים במסגרת מערכת החינוך הציבורית ואפיון רכישה זו בחוזר מנכ"ל כעסקה בין "קונה מרצון ומוכר מרצון" מעוררת בעיות מהותיות - חוקיות וחוקתיות.

15. ראשית, מקור הסמכות החוקי להתרת גביית תשלומים כגון דא הוא עלום והוא מנוגד להסדרים בדבר גביית תשלומי הורים הקבועים בחוק לימוד חובה וביתר דיני החינוך. שנית, התרת גביית תשלומים מרצון מנוגדת לעקרון השוויון בחינוך חנם, שכן היא

³ זאת מלבד התשלומים הנגבים כחוק עבור פעילויות נוספות ושירותים נוספים במסגרת ביה"ס.

⁴ ר' אור קשתי, משרד החינוך מאיים לקצץ בתקציב בתי ספר יהודיים שעורכים מבחני מיון, הארץ אונליין, 6.1.11. וכן: אור קשתי, מסמך פנימי במשרד החינוך: מבחני המיון לבתי הספר היהודיים אינם חוקיים, הארץ, 30.1.11.

